

Gyomflorisztikai ritkaságok a Mecseki flórajárás területéről

PÁL Róbert

PTE TTK, Növénytan Tanszék, H-7624 Pécs Ifjúság u. 6. E-mail: palr@ttk.pte.hu

Bevezetés

Az elmúlt néhány évben számos fiatal magyar botanikusnak köszönhetően fellendült a hazai gyomnövényzet kutatása. A hosszú ideje elhanyagolt gyomflorisztika fontosságára több szerző is felhívja a figyelmet (NAGY 2000, PINKE 1995, 1999a, DANCZA 1999).

Gyomcönológiai és florisztikai vizsgálatokat 2000 óta folytatok a Mecseki flórajárás területén. Újvárosi Miklós és Reisinger Péter munkássága óta alig végeztek a gyomnövényzettel kapcsolatos kutatásokat a térségben. Az utóbbi időben SOMLYAY (2000) közölt a Villányi-hegységből számos gyomflorisztikai adatot. Az Országos Szántóföldi Gyomnövény-felvételezések növényvédelmi célúak. Elsősorban a legveszélyesebb gyomnövények elterjedési és borítási adatainak megállapítására törekszenek (HUNYADI et al. 1988), így számos, az intenzív művelés hatására eltűnőfélben lévő fajról nem rendelkezünk megfelelő ismeretekkel. A dolgozat 18 ritka gyomnövény előfordulását mutatja be a mecseki flórajárás területéről.

Anyag és módszer

A növényfajok azonosításához SIMON (2000) határozókulcsát használtam. A növények elnevezésénél BORHIDI (1989) nevezéktani korrekcióját követem. A fajok kiválasztásánál PINKE (1995) által leírt értékes gyomnövények listája szolgált alapul. A közlés sorrendje HORVÁTH és mtsai. (1995) nyomán történik.

A florisztikai adatok felsorolásánál NIKLFELD (1971) és BORHIDI (1984) raszterkódjait alkalmaztam. A szakirodalmak által megadott lelőhelyek pontos besorolása sok problémát jelentett. A múlt századi, csak község- és megyeneveket említő művek adatainak kódolása olykor szinte megoldhatatlannak tűnt. Sokszor egy lelőhely akár 4 alapmezőbe (nagyságuk kb. 12×11 km) is beilleszthető volt. Amennyiben az adat 2-4 szomszédos alapmező-negyed (nagyságuk kb. 6×5,5 km) valamelyikéből származott, a kvadrátszámokat felsoroltam; ennél bizonytalanabb eseteknél azonban ezt már nem tartottam fontosnak.

Eredmények

9.00 *Nigella arvensis* L. subsp. *arvensis*: **Baranya megye:** (REISINGER 1974: 72). – **Nyugati-Mecsek:** Kővágótóttós [9974/2] (PÁL ined.: 2001); Pécs „Mecsek” (NENDTVICH K. 1836: 27, MAYER 1859: 31), „Mecsekalja” [9974/2] (PÁL ined.: 2001). – **Keleti-Mecsek:** Hosszúhetény „Rác-tető” [9876/3] (PÁL ined.: 2001). A Keleti-Mecsekre új! – **Baranyai-dombság:** Garé [0075/3] (PÁL ined.: 2001); Pécsudvard [9975/4] (PÁL ined.: 2001). A Baranyai-dombságra új! – **Geresdi-dombság:** Ófalu „Kalkofen” [9777/3] (PÁL ined.: 2001). A Geresdi-dombsára új! – **Villányi-hegység:** Villány [0176/2] (SIMONKAI 1876: 179). Megjegyezném, hogy HORVÁT (1942: 73) a növényt Baranya megyében közönségesnek vélte Mára az intenzív termesztési viszonyok között rendkívül megfogyatkozott, csak extenzív szántókon sikerült megfigyelnem.

69.00 *Adonis flammea* JACO. subsp. *flammea*: **Nyugati-Mecsek:** Hird [9876/3] (CSAPODY V. 1935: 196); Pécs (CSAPODY 1935: 196); Sikonda [9875/1] (MILLNER in KEVEY – HORVÁT 2000: 12). – **Keleti-Mecsek:** Hosszúhetény [9876/1,3] (HORVÁT 1942: 77), „a Hármashegy lábánál fekvő szántókon” [9876/1,3] (PÁL ined.: 2001); Pécsvárad „Hosszú-földek” [9876/2] (PÁL ined.: 2001). – **Völgység:** Bonyhád [9677/3; 9777/1] (CSAPODY 1935: 196). – **Baranyai-dombság:** Áta [0075/4] (ZSÁK in HORVÁT 1942: 77); Pécs „Nagyárpád felé” [9975/4] (SIMONKAI 1876: 179). – **Geresdi-dombság:** Fazekasboda [9876/4; 9877/3] (HORVÁT 1936: 18); Erdősmecke „Vasútállomás mellett” [9877/1] (PÁL ined.: 2001). – **Villányi-hegység:** Villány „vetések között” [0176/2] (NAGY 1964: 75); Nagyharsány „Szársomlyó déli oldalán” [0176/2] (NAGY 1964: 75). A lángszínű hérics még az előző fajnál is ritkábban fordul elő, lelőhelyein csak egy-két fejletlen példányt találtam. A növény a Kisalföldön is csupán néhány extenzív szántón fordult elő (PINKE – PÁL 2001b). Főként őszi és tavaszi vetésű gabonafélékkel nő.

205.00 *Aphanes arvensis* L.: **Nyugati-Mecsek:** Bános „Petike” [9874/2] (PÁL ined.: 2001), Pécs (NENDTVICH

T. 1846: 289, MAYER 1859: 27, SIMONKAI 1876: 168) „Gesztenyés” [9975/2] (MAYER in HORVÁT 1935: 10), „Pécsszabolcs” [9875/4] (HORVÁT 1958: 171). – **Keleti-Mecsek:** Mecseknádasd [9776/4] (SIMONKAI 1876: 168). – **Baranyai-dombság:** Bóly „Püspökbóly” [0077/1] (ÚJVÁROSI in HORVÁT 1958: 171). Megjegyzés: A lelőhely megjelölése nem egyértelmű, ugyanis Püspökbóly helységet sem helységnévtárakban, sem korabeli térképeken nem találtam. Elképzelhető, hogy a lelőhely Bólytól keletre lévő Püspökpusztáról származik, ez azonban nem Bólyhoz, hanem Mohácshoz tartozik. Feked [9877/1] (HORVÁT 1975: 29). – **Villányi-hegység:** Máriagyúd [0175/2] (SIMONKAI 1876: 168). A terület szántóiról eltűnni látszik, csupán egy nyugat-mecseki vegyszerezetlen tritikáleföldről került elő.

295.00 *Medicago arabica* (L.) HUDS.: Nyugati-Mecsek: Cserkút [9974/2] (HORVÁT 1977: 37); „Kerekesdülő” [9974/2] (PÁL ined: 2002); Kővágószőlős [9974/2] (PÁL ined: 2002); Pécs „Bárány-tető” [9975/1] (HORVÁT 1936: 19, 1942: 93), „Mecsek” (NENDTVICH K. 1836: 26, MAYER 1859: 26, SIMONKAI 1876: 165), „Mecsekalja” [9975/1] (HORVÁT 1942: 93), „Szentjános-kút” [9975/1] (NENDTVICH T. in KERNER 1863: 571), „Rácváros” [9975/1] (HORVÁT 1977: 37); „Szentmiklós-hegy: a Szőlészeti Kutatóintézet területén” [9975/1] (PÁL ined: 2002). – **Keleti-Mecsek:** Mecseknádasd [9776/4] (SIMONKAI 1876: 165); Pécsvárad „Somogyi út menti gabonatóblán” [9876/2] (PÁL ined.: 2001). – **Baranyai-dombság:** Kistótfalu [0075/4] (HORVÁT 1942: 93); Pécs „Málom” [9975/3] (HORVÁT 1936: 19), „Nagyárpád” [9975/4] (HORVÁT 1942: 94), „Vas-fürdő” (MAYER in HORVÁT 1935: 11). Megjegyzem, hogy „Vas-fürdő” nevű helyet a rendelkezésemre álló térképeken nem találtam, így a lelőhely pontos hovatarozása kétes. – **Villányi-hegység:** Villány „vasútvonal melletti nádas felé vezető szennyvízcsatorna partján” [0176/2] (NAGY 1964: 76); Máriagyúd [0175/2] (HORVÁT 1942: 94); Siklós [0175/2,4] (HORVÁT 1977: 37). A faj korábbi adatai a területről rendkívül gazdagok. Sajnos ez a vörös listás növény (NÉMETH 1989) mára nagymértékben megfogyatkozott.

393.00 *Lathyrus aphaca* L.: Nyugati-Mecsek: Abaliget [9874/2,4] (HORVÁT 1958: 172) „Bába-kút” [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Bános [9874/2; 9875/1] (HORVÁT 1977: 38) „Petike” [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Husztót [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Magyarszék „Barátúr felé vezető út menti gabonatóblákon” [9975/3; 9875/1] (PÁL ined.: 2001); Orfű [9874/4] (BOROS in HORVÁT 1942: 98), „Mecsekrákos” [9874/2,4] (HORVÁT 1958: 172), „Lóré” [9875/3] (HORVÁT 1977: 38); Cserkút [9974/2] (HORVÁT 1977: 38); Tekeres [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Pécs (NENDTVICH T. 1846: 289, NENDTVICH T. in KERNER 1863: 567, MAYER 1859: 27, MAYER in HORVÁT 1942: 98) „Árpád-tető” [9875/4] (HORVÁT 1958: 172), „Daindol” [9975/1] (HORVÁT 1958: 172), „Koszonya-erdő” [9875/2] (PRISZTER in HORVÁT 1958: 172), „Vasas I-II” [9875/4; 9876/3] (HORVÁT 1977: 38); Sikonda [9875/1] (HORVÁT 1977: 38). – **Keleti-Mecsek:** Hosszúhetény [9876/1,3] (HORVÁT 1977: 38); Magyaregregy „Sín-hegy” [9975/2,4] (CSAPODY V. in HORVÁT 1958: 172); „Babina” [9975/4] (PÁL ined.: 2001). – **Völgység:** Liget [9975/3] (PÁL ined.: 2001). A Völgységre új! – **Geresdi-dombság:** Apátvarasd [9776/2; 9877/1] (HORVÁT 1977: 38); Ófalu „Kalkofen” [9777/3] (PÁL ined.: 2001). – **Villányi-hegység:** Villány „nádas melletti réten” [0176/2] (NAGY 1964: 76). A növény a Mecsek északi oldalán gyakori és nagy borítási értéket ér el őszi és tavaszi vetésű gabonaföldeken.

486.00 *Caucalis platycarpus* L.: Nyugati-Mecsek: Pécs „Mecsek” (NENDTVICH K. 1836: 19, SIMONKAI 1876: 181), „Tettye” [9975/1] (HORVÁT 1942: 114), „Szkókó” [9975/1] (HORVÁT 1942: 114). – **Keleti-Mecsek:** Hosszúhetény [9876/1,3] (SIMONKAI 1876: 181), Pécsvárad „Belsőtanyák” [9876/2] (PÁL ined.: 2001), „Külsőtanyák” [9876/1,2] (PÁL ined.: 2001). „Malom mellett” [9876/2] (PÁL ined.: 2001). – **Völgység:** Hőgyész [9576/2] (HORVÁT 1942: 114). – **Baranyai-dombság:** Villánykövesd [0176/2] (HORVÁT 1940: 11); Dunaszekcső [9978/2] (HORVÁT 1977: 43). – **Geresdi-dombság:** Bátaapáti [9777/4] (HOLLÓS 1911: 106); Fazekasboda [9876/4; 9877/3] (HORVÁT 1942: 114); Ófalu „Kalkofen” [9777/3] (PÁL ined.: 2001). – **Szekszárdi-dombság:** Szekszárd „Gurovica” [9678/3] (BOROS in HORVÁT 1942: 114); Zsibrik [9777/4] (HOLLÓS 1911: 106). – **Villányi-hegység:** Máriagyúd „Tenkes” [0175/2] (MILLNER in KEVEY 1998: 46), Nagyharsány „Fekete-hegy” [0176/1,2] (DÉNES 1996: 6). Közép-európai meszes talajú szántók eltűnő karakterfaja. A növény a Kisalföldön is nagymértékben megfogyatkozott (PINKE – PÁL 2001b). A Mecseki flórajárás területén ritka.

541.00 *Tordylium maximum* L.: Nyugati-Mecsek: Kővágószőlős „Harka” [9974/2] (PÁL ined.: 2001), „Mecsekalja” [9975/1] (HORVÁT 1942: 117); Pécs (KITAIBEL in GOMBOCZ 1939: 25, NENDTVICH T. in KERNER 1863: 568, MAYER 1859: 32, SIMONKAI 1876: 182) „Magyarürög” [9974/2; 9975/1] (KITAIBEL in GOMBOCZ 1939: 26, HORVÁT 1958: 175), „Makár” [9975/1] (MAYER in HORVÁT 1936: 15), „Makár-hegy: Pinty-dülő” [9975/1] (PÁL ined.: 2001), „Makár-hegy: Középmakár-dülő” [9975/1] (PÁL ined.: 2001), „Somogy” [9875/4] (BOROS in HORVÁT 1942: 117), „Szkókó” [9975/1] (HORVÁT 1942: 117). – **Keleti-Mecsek:** Hosszúhetény [9876/1,3] (SIMONKAI 1876: 182); Óbánya [9776/4] (HORVÁT 1977: 43); Pécsvárad [9876/1,2,3,4] (HORVÁT 1942: 117). – **Baranyai-dombság:** Feked [9877/1] (HORVÁT 1940: 12). –

Szekszárdi-dombság: Szekszárd „Remete” [9678/1] (HOLLÓS 1911: 106), „Bat” [9677/2] (HOLLÓS 1911: 106). – **Villányi-hegység:** Csarnóta [0075/3,4;0175/1] (HORVÁT 1977: 43), Máriagyúd „Tenkes” [0175/2] (HORVÁT 1958: 175); Nagyarsány [0176/1,2,3,4] (SIMONKAI 1876: 182). Extenzív, illetve felhagyott szőlő- és gyümölcsültetvényekben, néhol tömegesen jelenik meg nyár közepén. Kizárólag a Mecsek déli oldaláról sikerült kimutatni.

546.00 *Sherardia arvensis* L.: Nyugati-Mecsek: Hird [9876/3] (PAPP in HORVÁT 1958: 177); Kővágószőlős [9974/2] (SIMONKAI 1876: 191); Mecsekjányosi [9775/3,4] (KERNER 1863: 572); Pécs „Mecsek” (NENDTVICH T. in KERNER 1863: 568, MAYER in HORVÁT 1942: 139, SZITA in HORVÁT 1942: 139); Pécsszabolcs [9875/4] (HORVÁT 1958: 177); Tekeres [9874/2] (PÁL ined.: 2001). – **Keleti-Mecsek:** Mecseknádasd [9776/4] (SIMONKAI 1876: 191); Pécsvárad [9876/1,2,3,4] (SOÓ in HORVÁT 1942: 139), Váralja „magasabban fekvő ugarokon” [9776/2] (KITAIBEL in GOMBOCZ 1939: 42). **Baranyai-dombság:** Kistótfalu [0075/4] (HORVÁT 1942: 139); Tésény (ZSÁK in HORVÁT 1942: 139); Villánykövesd [0176/2] (HORVÁT 1940: 11); Vokány [0076/3] (HORVÁT 1942: 139). – **Villányi-hegység:** Csarnóta [0075/3,4;0175/1] (HORVÁT 1977: 49); Máriagyúd [0175/2] (HORVÁT 1942: 139); Nagyarsány [0176/1,2,3,4] (HORVÁT 1942: 139); Máriagyúd: Tenkes [0175/2] (MOLNÁR V. A. ex verb., 2001). Irodalmi adatai gazdagok, de kutatásaim során csupán néhány fő került elő egy extenzív, tápanyagban rendkívül szegény szántóról. A Kisalföldön (PINKE – PÁL 2001b) és a Délnyugat-Dunántúlon (DANCZA 1999) is ritka gyomnövény.

1047.00 *Draba muralis* L.: Nyugati-Mecsek: Magyarürög [9974/2;9975/1] (KÁRPÁTI in HORVÁT 1942: 82, HORVÁT 1977: 27); Pécs „Mecsekalja” [9975/1] (HORVÁT 1939: 94), „Misina” [9875/4; 9975/1] (HORVÁT 1958: 171). – **Keleti-Mecsek:** Zengővárkony „Gesztenyész alatti gabonátlák” [9876/2] (PÁL ined.: 2001). A Keleti-Mecsekre új! – **Völgység:** Dombóvár „Kapos-völgy” [9674/2] (KIRÁLY G. 1998: 212; KIRÁLY G. – KIRÁLY A 1998: 115). A kővi daravirág országszerte ritka növényfajnak tekinthető, eredetileg erdő-sztyepp faj, extenzív szántókon azonban előfordulhat.

1108.00 *Reseda phyteuma* L.: Baranya megye: (REISINGER 1974:73). – **Nyugati-Mecsek:** Pécs „Mecsek” (NENDTVICH T. 1846: 289, NENDTVICH T. in KERNER 1863: 568, MAYER 1859: 31, KITAIBEL in NEILREICH 1866: 268, SIMONKAI 1876: 176, HORVÁT 1958: 171), „Mecsekalja” [9975/1] (SOÓ in HORVÁT 1942: 84, PÁL ined.: 2001). – **Keleti-Mecsek:** Hosszúhetény [9876/1,3] (KITAIBEL in NEILREICH 1866: 268, SIMONKAI 1876: 176), „Vasútállomás melletti szántók” [9876/3] (PÁL ined.: 2001); Pécsvárad [9876/1,2,3,4] (KITAIBEL in NEILREICH 1866: 268, ÚJVÁROSI in HORVÁT 1958: 171, ÚJVÁROSI in HORVÁT 1977: 28); Váralja „magasabban fekvő ugarokon” [9776/2] (KITAIBEL in GOMBOCZ 1939: 42, KITAIBEL in NEILREICH 1866: 268); Zengővárkony „a Pusztakisfalutól Pécsváradra vezető út mentén és szántókon” [9876/2] (KITAIBEL in GOMBOCZ 1939: 35, 37). – **Baranyai-dombság:** Áta [0075/4] (ZSÁK in HORVÁT 1942: 84); Villánykövesd [0176/2] (HORVÁT 1940: 11); Aranyosgadány „zagyártározó területe” [9974/4] (PÁL ined.: 2001). – **Geresdi-dombság:** Lovászhetyén „Major melletti parlagon” [9876/2] (PÁL ined.: 2001), „Tuka” [9876/2] (PÁL ined.: 2001). A Geresdi-dombságra új! – **Villányi-hegység:** Nagyarsány [0176/1,2,3,4] (SIMONKAI 1876: 176); Villány [0176/2] (NAGY I. in HORVÁT 1958: 171) „Bányahegy” [0176/2] (PAPP in HORVÁT 1958: 171). A területen ritka.

1179.00 *Legousia speculum-veneris* (L.) Chaix.: Nyugati-Mecsek: Bános „Petike” [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Husztót „Cikle-dűlő” [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Magyarszék „Barátúr felé vezető út menti gabonátlákon” [9775/3; 9875/1] (PÁL ined.: 2001); Mánfa [9875/1,2] (MILLNER in KEVEY 2000: 28); Mecsekszakál [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Pécs (NENDTVICH K. 1836: 19) „Mecsekalja” [9975/1] (HORVÁT 1942: 144), „Vasas” [9875/4; 9876/3] (MILLNER in KEVEY 2000: 28); Tekeres [9874/2] (PÁL ined.: 2001). – **Keleti-Mecsek:** Hosszúhetény [9876/1,3] (HORVÁT 1942: 144). – **Baranyai-dombság:** Bóly [0077/1] (HORVÁT 1942: 144); Nagypád [9975/4] (KERNER 1863: 569). – **Geresdi-dombság:** Bátaapáti „Hársánypuszta felé” [9777/4] (TÓTH I. Zs. in KEVEY 2000: 28); Mórágó [9777/4; 9778/3] (HOLLÓS 1911: 101); Ófalu „Kalkofén” [9777/3] (PÁL ined.: 2001). – **Villányi-hegység:** Villány [0176/2] (NENDTVICH V. in HORVÁT 1936: 15, HORVÁT 1936: 15). Őszi és tavaszi gabonavetésekben. A *Caucalidion* és *Aphananthe* csoportok közötti átmeneti területek jellemző faja (HOLZNER 1973). A 70-es évek elején Baranya megyében őszi búzavetésekben mindössze 0,023 %-os összborítással szerepelt (REISINGER 1974: 71). A Kisalföldön is csak néhány lelőhelye ismert (PINKE 1999b, PINKE – PÁL 2001b).

1204.00 *Filago lutescens* JORD.: Nyugati-Mecsek: Bános „Petike” [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Cserkút „Kerekes-dűlő” [9974/2] (PÁL ined.: 2001); Komló [9875/2] (HORVÁT 1977: 51); Komló „Zobák” [9875/2] (HORVÁT 1958: 178); Kővágószőlős „Harka” [9974/2] (PÁL ined.: 2001); Pécs „Mecsek” (KITAIBEL in GOMBOCZ 1939: 24, NENDTVICH K.1836: 23, MAYER 1859: 35), „Jakabhegy” [9974/2] (SIMONKAI 1876: 193), „Magyarürög” [9974/2; 9975/1] (BOROS in HORVÁT 1942: 146, HORVÁT 1958: 178), „Mecsekalja” [9975/1] (HORVÁT 1942: 146), „Vasas” [9875/4; 9876/3] (HORVÁT 1977: 51). – **Keleti-Mecsek:**

Zengővárkony „Hajdútemetés” [9876/2] (PÁL ined.: 2001). – **Geresdi-dombság:** Feked [9877/1] (HORVÁT 1942: 144). – **Szekszárdi-dombság:** Szekszárd „Sötétvölgy” [9677/2,4] (HORVÁT 1958: 178). – **Villányi-hegység:** Nagyharsány „Szársomlyó” [0176/2] (SIMONKAI 1876: 193); Villány [0176/2] (SIMONKAI 1876: 193, ZSÁK in HORVÁT 1942: 146, HORVÁT 1977: 51). Felhagyott és extenzív művelésű szőlőkben, parlagokon, savanyú talajon. Olykor tömegessé válik a *Filago arvensis*-szel.

1337.00 *Centaurea cyanus* L.: Nyugati-Mecsek: Bános „Petike” [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Cserkút „Kerekesdülő” [9974/2] (PÁL ined.: 2001); Husztót „Cikle-dülő” [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Kővágószőlős „Kajdács-dülő” [9974/2] (PÁL ined.: 2001); Orfű „Orfű-hegy” [9874/4] (PÁL ined.: 2001); Pécs „Mecsek” (MAYER 1859: 36, NENDTVICH K.1836: 19, SIMONKAI 1876: 193), „Gőjényi-rétek” [9974/2] (PÁL ined.: 2001); Tekeres [9874/2] (PÁL ined.: 2001). – **Keleti-Mecsek:** Kárász [9775/2] (PÁL ined.: 2001); Magyaregregy [9775/4] (PÁL ined.: 2001); Pécsvárad „a Dombay-tó felé vezető műút melletti szántókon” [9876/4] (PÁL ined.: 2001), „Belsőtanyák” [9876/2] (PÁL ined.: 2001); „Külsőtanyák” [9876/1] (PÁL ined.: 2001), „Öreg-szőlők” [9876/1,2] (PÁL ined.: 2001); Zengővárkony [9876/2] „Gesztenyés alatti gabonatóblák” [9876/2] (PÁL ined.: 2001);. A Keleti-Mecsekre új! **Baranyai-dombság:** (REISINGER 1974: 70); Gyód „őszi búzatóblában” [9975/3] (PÁL ined.: 2001), Keszű [9975/3] (PÁL ined.: 2001). – **Geresdi-dombság:** Lovászhetény „Cseresznyefasor menti gabonatóblák” [9876/2] (PÁL ined.: 2001), „Hosszú földek” [9876/2] (PÁL ined.: 2001); Ófalu „Kalkofen” [9777/3] (PÁL ined.: 2001). – **Szekszárdi-dombság:** Szekszárd „vetések között” [9678/1,2,3,4] (HOLLÓS 1911: 99). HORVÁT (1942: 154) szerint a faj Baranyában közönséges volt. Újvárosi 1950-es felmérései alapján Pécsvárad környékén a 25 legnagyobb borítással rendelkező gyomnövény közé tartozott (ÚJVÁROSI 1950 cit REISINGER 1974: 17). A faj kisalföldi elterjedése részletesen feldolgozott (PINKE – PÁL 2001a).

1438.00 *Agrostemma githago* L.: Nyugati-Mecsek: Pécs „Mecsek” (NENDTVICH K.1836: 16, SIMONKAI 1876: 172). – **Keleti-Mecsek:** Hosszúhetény [9876/1] (PÁL ined. 2002). A Keleti-Mecsekre új! – **Baranyai-dombság:** Kozármisleny [9975/4] (DANCZA 1991). **Tolna megye:** „vetések” (HOLLÓS 1911: 102). – **Geresdi-dombság:** Ófalu „Kalkofen” [9777/3] (PÁL ined.: 2001). A Geresdi-dombságra új! – **Villányi-hegység:** Villány [0176/2] (PRISZTER in HORVÁT 1958: 169). A növényt HORVÁT (1942: 69) munkájában közönségesnek tartja. ÚJVÁROSI 1950-ben végzett Országos Szántóföldi Gyomfelvételezése alapján Pécsvárad környékén a fajt a 25 legnagyobb borítással rendelkező gyomnövények között írta le (ÚJVÁROSI 1950 cit REISINGER 1974: 17). A vizsgálati területen csak Ófalu és Hosszúhetény környezetében találtam meg extenzív rozs és hatsoros árpa kultúrákban. A faj ófalui Tóth István Zsolt is felhívta figyelmem. Kisalföldi elterjedését PINKE – PÁL (2001b) közli.

1523.00 *Herniaria glabra* L.: Nyugati-Mecsek: Cserkút „Kerekes-dülő” [9974/2] (PÁL ined.: 2001); Pécs „Mecsek” (MAYER 1859: 29, SIMONKAI 1876: 172), „Mecsekalja” [9975/1] (HORVÁT 1942: 69), „Magyarürög” [9974/2;9975/1] (KÁRPÁTI in HORVÁT 1942: 69), „Pécsszabolcs” [9875/4] (HORVÁT 1958: 169). Savanyú talajú, taposott területek ritka növénye.

1582.00 *Androsace maxima* L.: Nyugati-Mecsek: Pécs „Mecsek” (NENDTVICH K. 1836: 9, 17), (MAYER 1859: 40), „Bálics” [9975/1] (HORVÁT 1942: 118), „Bálicsi út.” [9975/1] (KLUJBER PU: 1958), „Frühweiss” [9975/1] (HORVÁT 1935: 8), „Krumpli-völgy” [9975/1] (HORVÁT 1942: 118), „Makár-hegy: Pinty-dülő” [9975/1] (PÁL ined.: 2001), „Makár-hegy: Alsómakár-dülő” [9975/1] (PÁL ined.: 2001), „Pedagógiai Főiskola Kertje” [9975/1] (TIHANYI PU: 1951), „Szkókó” [9975/1] (HORVÁT 1942: 118), „Út mentén” [9975/1,2] (VÖRÖSS PU: 1959). – **Keleti-Mecsek:** Hosszúhetény [9876/1,3] (Boros in HORVÁT 1942: 118) „Szorító-dülő” [9976/1] (PÁL ined.: 2002). – **Baranyai-dombság:** Hímesháza [9977/1,2] (HORVÁT 1935: 8). – **Villányi-hegység:** Nagyharsány [0176/1,2,3,4] (SIMONKAI 1876: 182). A növény Magyarországon a 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet alapján védett, eszmei értéke 10 000 Ft. Keleti-mecseki lelőhelyén több ezer töves állomány található.

1968.00 *Bromus secalinus* L.: Nyugati-Mecsek: Bános „Petike” [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Pécs (NENDTVICH K.1836: 18) „Makár” [9975/1] (MAYER 1859: 40). – **Baranyai-dombság:** (REISINGER: 69). – **Villányi-hegység:** Villány [0176/2] (SIMONKAI 1876: 208). Országszerte ritka faj.

1991.00 *Vulpia myorus* (L.) C.: Baranya megye (KITAIBEL in NEILREICH 1866: 23, NENDTVICH T. in KERNER 1863: 565). – **Nyugati-Mecsek:** Abaliget [9874/2,4] (KITAIBEL in GOMBOCZ 1939: 34); Bános „Petike” [9874/2] (PÁL ined.: 2001); Cserkút „Kerekes-dülő” [9974/2] (PÁL ined.: 2001); Kővágószőlős [9974/2] (HORVÁT 1942: 41) „Jakab-hegy” [9974/2] (SIMONKAI 1876: 209), „Gafi-malom” [9974/2] (PÁL ined.: 2001), „Harka” [9974/2] (PÁL ined.: 2001); Magyarszék „Rövid-földek” [9775/3] (PÁL ined.: 2001); Pécs (MAYER 1859: 40) „Mecsekalja és Magyarürög között” [9975/1] (KITAIBEL in GOMBOCZ 1939: 26), „Mecsekalja” [9975/1] (HORVÁT 1942: 41), „Szkókó” [9975/1] (HORVÁT 1942: 41). – **Keleti-Mecsek:** Szászvár (HORVÁT 1942: 41); Zengővárkony „Jeri-mező” [9876/2] (PÁL ined.: 2001). – **Szekszárdi-**

dombság: Szekszárd „Sötét-völgy” [9677/2,4] (BARTAL 1911: 36). – **Villányi-hegység:** Máriagyúd [0175/2] (SIMONKAI 1876: 209); Nagyharsány [0176/1,2,3,4] (SIMONKAI 1876: 209). Felhagyott és extenzív művelésű szőlőkben, parlagokon.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetem fejezem ki Dr. Kevey Balázsnak, hogy bevezetett a florisztikai adatok közlésének módszertanába és munkám során önzetlen segítséget nyújtott, valamint köszönet illeti Csiky Jánost, Dancza Istvánt, Pinke Gyulát, Tóth István Zsoltot akik terepmunkálataim során elkísértek és szakmai ötletekkel láttak el, valamint Nyulasi Juditot a fordításban való részvételért.

Zusammenfassung

Unkrautfloristische Raritäten im Mecseker Florenggebiet
R. PÁL

In den vergangenen Jahren hat die Untersuchung der heimischen Unkrautvegetation dank zahlreichen jungen ungarischen Forschern einen Aufschwung genommen. Mehrere Verfasser richteten die Aufmerksamkeit auf die Wichtigkeit der seit langer Zeit vernachlässigten Unkrautfloristik. Seit dem Jahre 2000 verrichte ich unkrautzöologische und floristische Untersuchungen im Mecseker Florenggebiet. Seit der Forschungsarbeit von Miklós Újvárosi und Péter Reisinger wurden keine Unkrautvegetationsuntersuchungen durchgeführt. In dieser Studie wird das Vorkommen von 18 seltenen Unkrautpflanzen (*Adonis flammea* JACQ. subsp. *Flammea*, *Agrostemma githago* L., *Androsace maxima* L., *Aphanes arvensis* L., *Bromus secalinus* L., *Caucalis platycarpus* L., *Centaurea cyanus* L., *Draba muralis* L., *Filago lutescens* JORD., *Lathyrus aphaca* L., *Legousia speculum-veneris* (L.) Chaix., *Medicago arabica* (L.) HUDS., *Nigella arvensis* L. subsp. *arvensis*, *Reseda phyteuma* L., *Sherardia arvensis* L., *Tordylium maximum* L., *Vulpia myorus* (L.) C.) im untersuchten Gebiet mitgeteilt. Als Grundlage für die Auswahl der Arten diente die Arbeit von PINKE (1995): Ein Versuch zur Auflistung der aus botanischem Standpunkt wertvollen Unkräuter.

Irodalom

- BARTAL K. (1911): Adatok a Szekszárd környékének flórajához. – Bot. Közlem. (1910) **9**: 33-40.
- BORHIDI A. (1984): Role of mapping the flora of Europe in nature conservation. – Norrlinia **2**: 87-98.
- BORHIDI A. (1998): Nevezéktani korrekciók és egyéb kiegészítések a Magyarországi Edényes Flóra Határozójához. – Kitaibelia **3**(1): 83-89.
- CSAPODY V. (1935): A cserkészek növénygyűjtő napjának eredményei. – Bot. Közlem. **32**: 195-197.
- DANCZA I. (1991): A kispusztulóban lévő konkoly (*Agrostemma githago*) előfordulása Magyarországon. – Növényvédelem **27**(1): 38-41.
- DANCZA I. (1999): Florisztkai megfigyelések a Délnyugat-Dunántúl gyomvegetációján. – Kitaibelia **4**(2): 319-327.
- DÉNES A. (1996): Adatok a Villányi-hegység flórajához. – Janus P. Múz. Évk. (1995) **40**: 5-8.
- GOMBOCZ E. – HORVÁT A. O. (1939): Kitaibel PÁL Baranyában. – Ciszterci Rend pécsi Nagy Lajos-gimn. Ért. (1938-1939): 21-72.
- HOLLÓS L. (1911): Tolna vármegye flórajához. – Bot. Közlem. **10**: 89-108.
- HOLZNER, W. (1973): Die Ackerunkrautvegetation Niederösterreichs. – Mitt. Bot. Arbeitsgem. Oberöst. Landmuseums. Linz **5**(1): 1-124.
- HORVÁT A. O. (1935): Ex flora Baranyaënsi 1. – Pécsi Városi Múz. Kiadv. **2**: 1-12.
- HORVÁT A. O. (1936): Ex flora Baranyaënsi 2. – Pécsi Városi Múz. Kiadv. **4**: 13-20.
- HORVÁT A. O. (1939): Ex flora Baranyaënsi. – Borbásia **1**: 94-100.
- HORVÁT A. O. (1940): A Mecsek-hegység és déli síkjának növényföldrajzi tájegységei. – Különnyomat. Ciszterci Rend pécsi Nagy Lajos Gimn. Évk. (1939-1940): 1-16.
- HORVÁT A. O. (1942): A Mecsekhegység és környékének flórája. – Magyar Flóraművek IV., Ciszterci Rend, Pécs, 160 pp.
- HORVÁT A. O. (1958): Pótadatok a Mecsek hegység és környékének flórajához. – Janus P. Múz. Évk. (1957) **2**: 163-180.
- HORVÁT A. O. (1975): Pótlások és kiegészítések „A Mecsek-hegység és déli síkjának növényzete” ismeretéhez (1942-1971) I. – Janus P. Múz. Évk. (1972-1973) **17-18**: 15-32.
- HORVÁT A. O. (1977): Pótlások és kiegészítések „A Mecsek-hegység és déli síkjának növényzete” ismeretéhez (1942-1971) II. – Janus P. Múz. Évk. (1974) **19**: 37-55.
- HORVÁTH F. et al. (1995): Flóra adatbázis 1.2. – MTA ÖBKI, Vácrátót 267 pp.
- HUNYADI K. et al. (1988): Szántóföldi gyomnövények és biológiájuk. – Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
- KERNER, A. (1863): Nachtrag zu C. M. Nendtvich's Enumeratio plantarum territorii Quinque-Ecclesiensis. – Verh. Zool.-Bot. Ges. **13**: 561-574.

- KEVEY B. (1998): Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez VII. – Bot. Közlem. [1995] **82**: 45-53.
- KEVEY B. és HORVÁT A. O. (2000): Pótlások és kiegészítések „A Mecsek-hegység és déli síkjának növényzete” ismeretéhez (1972-2000). – Folia Comloensis **9**: 5-70.
- KIRÁLY G. (1998): Adatok a Délkelet-Dunántúl flórájához. – Somogyi Múzeumok Közlem. **13**: 211-215.
- KIRÁLY G. – KIRÁLY A. (1998): Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez. – Kitaibelia **3**(1): 113-120.
- MAYER M. (1859): Die Flora des Fünfkirchner Pflanzengebietes. – Pécsi Kath. Főgymnasium Programja (1858-1859): 23-47.
- NAGY I. (1964): Újabb adatok Villány és környéke flórájához. Jannus Pannonius Múz. Évk. (1963): 75-79.
- NAGY J. (2000): Gyomflorisztikai adatok a Börzsöny-hegységből. – Kitaibelia **5**(1): 201-204.
- NEILREICH, A. (1866): Aufzählung der in Ungarn und Slavonien bisher beobachteten Gefässpflanzen nebst einer pflanzengeografischen Uebersicht. Zweiter Theil. Familien, Gattungen und Arten der Flora von Ungarn und Slavonien. – Wilhelm Braumüller, Wien, 390 p.
- NÉMETH F. (1989): Száras növények. Növényvilág-Flóra. Vörös Könyv. Akadémiai Kiadó, Budapest: 265-321.
- NENDTVICH K. (1836): Dissertatio inaug. Historico-naturalis exhibens enumerationem plantarum in territorio Quinque-Ecclesiensi sponte crescentium. – Bypis Regiae scient. Univ. Hung., Budae, pp. 38.
- NENDTVICH T. (1846): Pécs és környékének viránya. Magyar. Orv. Természetvizsg. Vándorgy. Munk. **6**: 288-291.
- NIKLFIELD, H. (1971): Bericht über die Kartierung der Flora Mitteleuropas. – Taxon **20** (4): 545-571.
- PINKE GY. (1995): Kísérlet a botanikai szempontból értékes gyomnövényeink összeírására. – Acta Agronomica Óváriensis **37**(2): 153-175.
- PINKE GY. (1999a): Veszélyeztetett szeptális gyomnövények és fenntartásuk lehetőségei európai tapasztalatok alapján. – Kitaibelia **4**(1): 95-110.
- PINKE Gy. (1999b): A *Legousia speculum-veneris* (L.) Chaix és az *Anthoxanthum aristatum* Boiss. a Kis-Alföldön. – Kitaibelia **4**(2) 279–285.
- PINKE GY. – PÁL R. (2001a): A kék búzavirág (*Centaurea cyanus* L.) elterjedése a Kisalföld szántóföldjein. – Kitaibelia **6**(1): 145–150.
- PINKE GY. – PÁL R. (2001b): Adatok a Kisalföld gyomflórájának ismeretéhez. – Kitaibelia **6**(2): 381–400.
- REISINGER P. (1974): Az őszi búza vegyszeres gyomirtása Baranya megyében. – Doktori értekezés, Pécs, 137 pp.
- SIMON T. (2000): A magyarországi edényes flóra határozója. – Tankönyvkiadó, Budapest 976 pp.
- SIMONKAI L. (1876): Adatok magyarhon edényes növényeihez. Math. Természettudom. Közlem. (1873) **11**: 157-211.
- SOMLYAY L. (2000): Adatok a Villányi-hegység és környéke flórájához, különös tekintettel a gyomokra. – Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat **10**: 79-88.